

Br. Wesselényi Miklós levelei anyjához Cserey Helénához.

E nagybecsű levélsorozat 1814 szept. 17-én nyílik meg s némi szaggatottsággal 1830 nov. 4-én záródik le. Így Wesselényi életének épp azt a szakaszát világítja meg, a melyre ifjúkori tanulmányainak vége államférfiúi szerepének eleje esik. Ez a körülmény már magában érdeket ad e leveleknek, mert míg gyermek s ifjú korát atyja irói barátjai révén, politikai pályáját s e pálya főbb mozzanatait saját jegyzeteiből meglehetősen teljességgel ismerjük: életének említett szaka csak elnagyolt és szakadozott képekben állt előttünk. Fokozza még ez adatok biográfiai becsét az a részletező hűség, őszinte és meleg hang, melyen a fiúi szív magát anyja előtt lépten-nyomon kitarja, rá, fejlődése folyamán egyre mélyebb hatást gyakorol s az anyaság érzelmi köréből Széchenyivel szólva „a polgáriasság s a nemzetiség védangyaláivá” emeli.

Valóban nyomon kísérhetni e levelekben a nagy férfi egyéni fejlődését pár évtizedig szinte minden jellemző mozzanatában s nem is egyedül, hanem kezdettől híres kortársai s legnagyobb barátja, Széchenyinek oldalán. Előttünk a mint ifjan, közös eszményüktől vezetve, egymásra találnak s egy nagy gondolattal Bécsbe sietnek föl. Itteni köreik, életmódjuk, lázas készülődéseik; majd a külföldi út gazdag tervei és benyomásai közt egymásra gyakorolt hatásuk képe, mely lelki életük irányát, politikai hajlamukat tisztán jelzi már ezeken a lapokon.

Hazatértük után (1822 szept.) a levelezés anya és fiú között egy-egy időre megszakad, csak az 1825-iki országgyűlés elején indul meg ismét, mire a két barátot is Pozsonyba szólítják az események. Ezzel előttük s majd általuk megnyílik a magyar közélet és kultúra legdicőbb kora, melyhez hasonló szellemi, erkölcsi és anyagi átalakuson Szent István óta nem ment át nemzetünk. Gyorsan játszanak le előttünk az új politikai világ lázas izgalmai, az egymást kísérő fény- és árnyképek, majd Széchenyi híres föllépte, az akadémiai, kaszinói, lóversenyügyi tárgyalások stb., úgy hogy a levelek tárgyban, hangban egyre bővülve az eddigi intimítások helyett egész „tudósításokká” nőnek a fiú tolla alatt. De az események forgatagában a lelkek mélyén is nagy változás

esik s mikorra az, akinek szive előtt, mondhatni szivén át szövődött barátságuk, az öreg Wesselényiné a 30 évek elején (1831. decz.) sirba szállt, a két nagy férfi barátsága is kihűlt. „Másképen látom hazánkra nézve a dolgok mibenlétét, mint te és én nem tartom azon módokat helyeseknek, vagy jobban mondjam: célhoz vezetőknek, melyekhez te nyúltál honunk előmozdítása végett. Utainkban elágazánk“ — írja Széchenyi Wesselényihez 1831. decz. 5-én. Nemzettevő munkájuk csakugyan hovatovább más irányban hajlik.

E levelek, számszerint 52, az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárában őrzött Wesselényi-Levéltárból valók, lehetőleg hű másolatban. Átlag valamennyi negyedrést alakú, fehér vagy színes papiroson, a Wesselényi tollát jellemző lágy, könnyen futó, gondos írással. Borítékuk a kor divatja szerint, egyszerűen összehajtva, maga a levél külső lapja, kizárólag francia czimzéssel, piros, vagy fekete pecséttel lezárva, melynek vésetét Wesselényi gyakran váltogatta. Néhol egy vagy két versenylő, magában vagy lovassal, másutt a családi czimer vagy pusztán nevének kezdőbetűi.

1.

Béts, 1814, 27-ik Sept.

Kedves Jó Anyám!

Ezen Holnap 23-ikán irt levelemet eddig bizonyosan vette Kedves Jó Anyám, melybe ide való szerentsés felérkezésünket, a Würthembergi 's Danus király megérkezéseket meg irtam, az ólta ezek történtek: 25-ik Érkezett bé a' Muszka Czár, már reggel 7 órákor egész Béts mozgásba volt, 10 órára volt téve meg érkezésének ideje 's mentől később lett annál nagyobbra nőtt a Nép várakozása 's midőn az ágyuk ropogni kezdtek 11 óra után, mely a közelebbi Postáról való megindulását jelentette egy ember özön kezdett omolni a Burgtol egész a Praderig a' merről kellett jönni, végre ugyan tsak el kezdődött az Einzug, előll egygy Ulánus s két Vasas Regiment jött, utánnok gyalogság s ezeket követte a' három Monarcha ló háton egy rakás Generalis Hertzegektől, Adjutánsoktól, Gavalléroktól 's mind a' két Gárdától kísértetve, a' Muszka Czár balra, a Pruszus király jobbra 's a' mi Császáruk közbül jötenek, az egész Einzugot rekesztette bé egy lovas vagy két gyalog regiment 's a pompás Burgermillitz ezek után pedig rohant a' rettenetes sokaság. Mi az egészet igen jól láttuk, mert a' Gyulai István (a ki most fenn van) szállá(sá)ból, mely a Stock am Eisen-en van néztük. Estve minyájon a Theatrumba voltanak, érzékenyítő volt mely szíves örömmel fogadta a Nép Ferentz Császárt; midőn a több hatalmasságok bé léptek igen nagyon tapsoltak, de midőn a miénk elő lépett szörnyü kiáltozások 's tapsolások közt fogatták, mely hatszor is meg ujjult minden köszönései mellett is. Ma a Muszka Czárné érkezett meg; a Festenekről még bizonyost, de a jövő Postán bővön fogom rollak tudósítani. Kedves Jó Anyám addig is kezeit alázatosan csókolván fiui tisztelettel maradok

Kedves Jó Anyám

engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

2.

Debretzen, 29-ik Sept. 821.

Kedves jó Anyám!

Én ide tegnap estve igen jó egészségben meg érkeztem. Holnapután indulunk. Pestig Károlyi is velünk jön. Luigi a Széchenyi Jagerével holnap előre mennek Pestig. Pestről újra fogok irni. Itten a' Procuratort holnap fel fogom keresni. Camilló még nem jött el, azért tsak itt a' Bika fogadóba-való gazdának hagytam meg, hogy Camillót keresse fel 's vele együtt a' Bétsből jövő portékáinkat által vevén azokat adják által azon Zilahi kereskedőnek, a' kinek ezért tsak az idevaló gazdánál kell, hogy jelentse. Ez uttal tsak evel a' röviddel kezdem el Leveleimet, a' mint tovább fogunk haladni 's az Irásra való objectumok sokasodni fognak, úgy fognak leveleim is hosszabodni. A kedves Anyám kezeit fiui tisztelettel csókolván maradok

hiven szerető engedelmes fia *Wesselényi Miklós* s. k.

3.

Bétsbe, Oct 27-kén. 821.

Kedves Lelkem jó Anyám!

Aval a bizonyos reménységgel voltam ide való visszajövelelemmel, hogy itten kedves jó Anyámtól Levelet fogok tanálni, de reménységem 's vágyásom meg tsalodott, nem irhatom le mely nyughatatlan-ságot okoz bennem az hogy kedves jó Anyámról semmit sem tudhatok. Hidje el kedves jó Anyám, hogy sem ezen nagy város kábitó zajgása, se lármás multságai nem foglalhatnak le annyira, hogy Anyai áldott társaságában Sibon mezei munkásságban csendesesen fojdogált napjaimra most is könnyezve ne emlékezzem. Legforróbb kívánságom 's buzgóbb imádságom, hogy ezen utazásomat (melyet Lelkem tökéletesbitésére tenni köteles vagyok, 's hála az egeknek tehetek), bé végezvén, szép emlékezetekkel meg gazdagodva otthon kedves jó anyám napjait örvendetesekké, kellemesekké tehessem. Én itt meghatároztam magamba, hogy ez uttal igen kevés esmeretséget csináljak 's időmet tsak az utazásra való készültre szenteljem. Anglusul már el kezdettem tanulni, Széchenyi ád nekem órákat. A napnak nagyobb részit itthon töltöm olvasással 's irással. Theatrumba, képzelje csak lelkem Anyám, még csak égszer voltam. A Cancelláriusnál, Nemes Ádámnál etc tejendő Visitáimat a jövő héten fogom megtenni. Bátyám Cserey itt van, most esmét mindenféle, még házassági planumokkal is bajlódik. Itt minden nagyon drága 's itt való létem sokkal többbe kerül mint gondoltam. Széchenyi a maga szállásán nekem nem adhatott telyességgel szállást, azért Holnapjára fogadtam hozzá nem messze itt a' Jägerzeilba Nro 535. in 2-ten Stock két szobát moeblirozva, egy Holnapra 70 frt. A nekem irandó leveleket tsak ide tessék adressálni. Ujságot nem irhatok lelkem Anyámnak semmit. Háboruról szó sintsen. Bátorokodom kedves Anyám által izenni azt Kelemennek, hogy szivesen köszöntöm 's kérem mentől előbb irjon. Magamat anyai kegyességébe ajánlván fiui méjj tisztelettel kezeit csókolom s maradok

Kedves Lelkem jó Anyám

engedelmes tisztelő fia *Wesselényi* s. k.

4.

Nro 4to. Béts 1a Nov. 821.

Kedves lelkem jó Anyám!

Az itten járó nagyon szép idők minden nap juttatják eszembe, hogy mely jól lehete vala otthon szüreteznem 's mely sokkal szivem szeréntebben mulattam volna magamat mint ezen bolond városnak zajgási közt. Tegnap előtt vettem kedves Anyámnak első Levelét, éppen midőn az öreg Széchényinénél (a ki édes Anyámat tudakolta 's köszönteti) valék ebéden. Nagy örömmel látám betses rendeiből kedves jó anyám egészséges voltát. Én itt hálá Istennek nagyon egészséges vagyok. A tudva lévő utazásunk most nagyon kétség alá kezdett jönni, mert Széchényinek nem akarnak az elmenetelre szabadságot adni. Ezekbe a' napokba elfog válni a' dolog. Képzelteti kedves Anyám mely kedvetlen ez reám nézve. Tegnap tettem meg az erdélyi uraknál visitáimat. Az öreg Cancellarius nagyon persvadeált, hogy szolgáljak, 's tenni pedig semminek sem akarnak. Feketével beszéltem az ágensség iránt, de ő itten szegények szó-szollója lévén, senkiéne is dolgát magára venni nem szabad, hanem ajánlatott nékem egy más *Szóts* nevűt, de még nem beszélhettem vele. Én nem sokat járok ki, olvasással 's tanulással töltöm inkább az időt.

Magamat gratiájába ajánlva kezeit alázatosan csókolom 's fiúi tisztelettel maradok Kedves jó Anyám!

engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

5.

Nro 5°. Béts 7-ik Nov. — 821.*Kedves jó Anyám!*

Vagy két napra ki mentem volt Széchényivel Czenkre, tegnap előtt estve jöttünk esmét vissza. Széchényi ma volt a' Császárnál az utazás dolgába, de még a' dolog nints el dölve, 's azért én is még semmi bizonyost nem tudok. Itten én a' mint előbbeni Levelemben is irtam volt, igen keveset járok ki. Óráimat nagyon el osztottam. Az Anglus nyelven kívül most kezdek Rajzolásba órákat venni és Fechtirozásba. Ujságot nem irhatok kedves Anyámnak, mert itt nitsen is, s én tudja kedves jó Anyám nem igen vadászom 's tudom az Ujságokat. Brasiliából most nem rég érkezett két vad-Ember (Butekeros) a' Bétsi nép felette tolul látására, de én bizony még nem láttam. Magyar országon minden felé kéri a' Tyrokat; némely V. megyék meg adták, mások nem, ez utolsók között való Soprony v. megye a' hol a napokban volt a' gyűlés, a mely alkalmatosságkor esmerkedém meg Nagy Palival is, ez egy valóságos nagy eszű 's ékesen szollásu egy Ember. — A Cancellariusnál, Esterházinál, Nemes Ádámnál ect. ect. közelebbről voltam, édes Anyámat mind, 's az öreg Cancellarius különösen tiszteli. Az agensel a' kiról a minap irtam volt még nem tanálkozhattam, de a napokban beszéllek vele. Instalom kedves jó Anyám méltóztasson Kelemennel egy' rövid deductiót 's mostani állapotját minden pereinknek iratni 's nékem fel küldeni, hogy azon agenst informálhassam. — Erdélyből Kornis János vagyon itt, a' Dévai Perbe, de a napokban megyen le. Bethlen Elek is itt van, hogy miből él valójá-

ban nem tudom. Bátyám Cserey még nem veszem észre, hogy készülne le. Kornis Misivel 's Eszterházi Latzival gyakran vagyok. — Kemény Pepi a' Kemény Farkasné nagy reményű Fia, kiből a' Gubernátor egy Haza-Oszlopát várt, megházasodott, s vett el egy Comizotska Leányt, a' kinek az apja Klagenfurtba Kortszáros. Szegény Keményné véghe-tetlen bűba van. — Kezeit alázatosan csókolván fiúi méjj tisztelettel maradok

Kedves jó Anyám

engedelmes tisztelő fia *Wesselényi* s. k.

6.

N. 6°. Bétsbe Nov. 12-kén. — 821.

Kedves jó Anyám!

Nem tudom mi lehet oka, hogy 13-ik Oct. Irt 's itt 29. oct. vett levelein kívül még többet vennem szerentsém nem volt, pedig hidje el kedves Anyám, hogy leírhatatlanul vágyom Hogy-Létéről 's Egésségéről tudósításokat kapni. — Én hálá Istennek nagyon egészséges vagyok. — Két régi esmerősseim Scheinemann és Fischer (a ki Dercsényi által nekem azt a szép képet küldötte) a' Johan Dragonerektől kerestek itten fel, ők most itt a' Mappirungs Calculation Geschäftnél dolgoznak. — Fischer minden nap hozzám jár 's a' Rajzolásba órát ad. — Mind ketten csókolják kedves Anyám kezeit. — Az utazásunk dolga még mind függőbe van, s' még egy darabig úgy is fog maradni. — Ennek a holnapnak végével el költözöm ezen mostani szállásomról 's megyek Széchényíhez ugyan tsak Jägerzeil Nro 518., a hol igen jó 's derék lakásom leszsz. — Itt igen szép idők járnak, eső egy napot kivéve, a' mi olta fel jöttem úgy szólván nem is volt, hanem éjjelenként nagyon hideg van, jó formán fagy. Sokszor járt eszembe, mely jó vadászatokat tennék otthon. A szüretre igen jó idő lehetett. Erre mindenfelé panaszoznak a roszz és kevés Borra. Ujságot semmit nem írhatok, mert nem tudok, éppen hogy Gen. Dukát tegnap a Gutta meg ütötte.

Széchényi kedves Anyámat tiszteli. Kezeit fiui tisztelettel csókolván maradok

Kedves Jó Anyám

engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

7.

Nro. 8°. Béts Nov. 23-kán. 1821.

Édes Kedves jó Anyám!

A keddi Postát Levél nélkül el szalasztám 's így éppen egy hete hogy utolszor írék. Sok szemre hányást tevék magamnak, hogy a' mult Postán nem írtam, de a' dolog meg lévén történve egyebet nem tehettem, hanem annak magamba való fel tevését hogy ez többször ne történjen. Nov. 17-kén kaptam Kelemennek egy levelét, melyet Czenkre adressált volt, ugyan az nap kedves Anyámtól egyet az ide való Postán de dato 2° Nov. Mely örvendetes nap volt ez nekem. — 19-ik Nov. esmét vettem egy levelét kedves jó Anyámnak, mely 9-ik Novemberi, a leg nagyobb örömmel látom ebből, hogy kedves jó Anyám hálá

Istennek egészséges, ez az égy bizonyosság elégséges, hogy tökéletesen meg nyugtasson, meg vigasztaljon, s itt való mulatásomat (mely az igazat meg valva) reám nézve nem a legbájobb, kellemetesebb tegye. Nem tudok eleget csudálkozni azokon, a kiknek egész vágyásuk a *Városon való lakás* 's a' Falun kivált égy Télnek való eltöltésének tsak meg gondolása is borzasztja. *Bétsbe lenni* igaz, hogy hasonlíthatatlanul kellemetesebb mint Kolozsvárt, mert *ott* a' Falusi élet gyönyörösége nélkül mind szűkölködni kell, a nélkül, hogy azt más részről a' valóságos városi örömei ki pótolnák, *itt* igaz, hogy a Nagy Város commoditásait, fénynyét 's kellemeit egész mértékbe lehet használni, de mindezek, mint Theatrum, (a' melly most nem a' legjobb állapotban van), Sétáló helyek, Társaságok olyan dolgok, a' melyek égy *gondoló* 's *Foglalatosság* 's *munkát szerető* embert égszer kétszer 's égy néhány pillanatra gyönyörködtetnek ugyan, de le nem lántzolhatnak. „Falun egyedül valóságba kell senyvedni“ ugy szóllanak a város imádói, „itt pedig a legválogatottabb Társaságokba lehet élni az élet örömeivel.“ Az *egyedül-valóság* tsak annak rettentő vagy unalmas, a ki vagy *fél magával társalkodni*, vagy a' kinek *nints belsejével kívül társalkodjon* tsak az ilyenek keresik oly szívszakadva a' Társaságokat, hogy ott vagy magok előll elrejtezenek, vagy lelki ürességeket pártolgassák. Igaz az, hogy az igaz értelemben vett *jó Társaság* 's *társalkodás* örömeinek magusi ereje tagadhatatlan, de tsak ott osztja ez lélek-tápláló nectárját, a' hol egy-formán 's nemesen érző Barátok gondolatjaik költsönös tserélgése által *akarátjokat* férfiasabbá, *sziveket* szelidebbé kíványák tenni, 's a' hol a' dolgok különböző szem-pontokból val(ó) nézésével az értelem világosságát 's a' principiumok edzést kapnak — az ilyen Társaság érdemes egy férfihoz, táplálja a' Lelket. Táplálja még nyájos örömmel a' *szívet* az oly *Társaság* a' hol mivelte lelkü 's tiszta érzésü Aszszonyok nem a' hiuság tarka lántzain hordozzák az éppen ily hiu férfiakat, hanem szelid kormányok alatt a' szépet 's a' Jót bájolva éreztetik 's Jó-izlést 's lelki-miveltséget le(l)hetnek malasztal teljes körökbe. De hol találom én ezt fel Bétsbe? A *fényes társaságokba* a' Modi 's elegantia által sanctionált gyakran nevetséges töbnyire balgatag *Convenientiák* a' csillámló *kül-szin* 's *gazdagságtól* nyert sceptrummal lelket fagylalva uralkodnak. A *Férjfiak Társaságába* minden fontos Tárgy számkivetésbe van, minden discursus Lovak, (a' melyhez nem igen tudnak) Városi-napitörténetek, 's a' Graben Nymphái körül forog. A hol *Aszszonyok* 's *Férjfiak együtt* öldöklük az időt, még leg rosszabb — majd mindennek rosszszul fedí valóságos képét azon Lárva, melyet a tetzés kívánásból hordoz — a' coquetteria a' két nem közt egymással vetélkedve uralkodik. A' hol pedig a' Hiuság 's izetlen Léhaság fénylik onnan megsértve repülnek el örökre az Izlés 's jó érzés Geniussai. Én a' mint már többször is irtam kedves jó Anyámnak töbnyire itthon ülök. Sokat rajzolólok. Az anglus nyelvre egész igekezetemet reá fordítottam. Ugy találom, hogy korántsem oly nehéz mint mondják. A'hol igaz akarát, 's el-szánás van tűnnek onnan az akadályok. A Nachtzeug Pestre megérkezett, onnan Czenkre hozatom 's a' Széchényi holmi Portékájival ide, mert különben ha egyenesen felhozatom poncierozva nem lévén bajt okozna. Hogy *Fábián* lett a judiciale Gubernium praesesse, eddig fogta édes Anyám hallani, ezt

Székely hiszem nagyon szívére veszi. Itt egy publicatio circulat „hogy a' ki a' Carbonariktól valamit tud, adja fel mert különben, macht sich das Hochverraths schuldig.“ Tegnap előtt a Brigitten-Quaiba a' Policey egy embert kergetett, a' ki midőn látta, hogy már nem menekedhetik, magát agyonszurta. Hertz. Metternich Hannoverából vissza jött. — Beszélnek, hogy a' császár nemsokára Warschauba menne, a' Muszka Császárral ott személyes Conferentiát tartván. A Háborukról itt telyességel nem beszélnek. A felek egy-mással ellenkezők — égy felől az Olaszországba levő regementek reserv Divisiójik auflösölődnek — a' Zeug-Hausokba való minden dolgozások félbe hagyattatnak — másfelől Olasz országból 10 Regement jön ki — Magyar Országban a' Recrutákat nagyon sürgetik. Ezen 30 ezer Recruta adásba, midőn előbb a' V. Megyéktől kérték, többnyire mind megtagadták, másodsor is keményen reájok parancsoltak, de mind öszve csak 10 V. Megye ígérte a' többi mind megtagadta, a' tsupán tsak Diaetára valonak dec-larálván.

A jövő héten ezen szállásomat elhagyom, 's Széchényihez költözöm, a' hol ő nékem jó 's szép szállást ad.

Széchényi most Falun van, de én az anglus nyelvért 's a rajzolásért nem mentem vele — a' jövő holnap elsőjére fog visszajönni. Ide zárva küldök égy Pölnitznek szollo 's az én adresem alatt jött Levelet — ebbe ő pénzre kap Quittungot. Instálom kedves Anyám, hogy Szegény Luigi ne felejtődjön el. Kelement, Pölnitzet 's Intzét szívesen köszöntöm — az édes Anyám kezeit alázatosan csókolván fiui tisztelettel maradok

engedelmes tisztelő fia *Wesselényi* s. k.

P. s. Kornis Misi Udvari Concipista lett. Az én szállásom ez után in der Jägerzeit Nro 518. im 2-ten Stock.

8.

No 9. Béts, 26.-ik nov. 821.

Kedves jó Anyám!

Ma egész nap a Városban lévén 's nagyon későn jövén haza, tsak most estve 11 óra után kapám ithon a' kedves Anyám 17-ik irni méltóztatott levelét. A legnagyobb örömmel látom abból a' kedves jó Anyám egészséges voltát. Holnap reggeltől fogva esmét a' városban dolgom lévén 's a' Posta dél után pedig menvén, mostan tsak röviden lehet szerentsém kedves jó Anyámnak írni.

Az Utazásra való engedelem dolga még mindig függőbe van — méltóztatik tudni kedves jó Anyám, hogy itt mely huzva-halasztva megyen az efféle dolog.

A Pereinkre való Informatiokat még mind várom, a' melyeket előbbeni Leveleimbe kértem, hogy azokból az új Agensünket *Szütsöt* informálhassam.

A Rhéday Lajos ellen való Bihar v. megyei deputatio itt vagyok, de még a Császárnál Audientián nem volt. Ezek közt vagyok a V(ice) Ispány *Lányi*, az Oláh Püspök *Vulkán*, 's nekem is több ismerősseim u. m. Csáky Sándor, Sombory Imre az ifiu Tisza, Klobusitzky.

Ujságot ez uttal nem irhatok, mert, valóban nints is.

Ide Brasiáliából hoztak két Butekeros vad-embert, ezeket, ma nagy ballett lévén fel vitték égy Logieba a' Theátrumba, nagyon sok ember csődült fel a látásokra — valójában bestelen portékák — az alsó ajakokba 's a' fülekbe nagy fa-karikát viselnek, akorát, mint égy nagy ostábla Calculus, 's ez által a fülek mentől nagyobbra van nevelve, annál szebbnek tartják. Ilyen formák: (tollrajzban a két vad-ember képe).

Rendes volt nézni, hogy milyen örömük volt, 's mint kaczagtak minden a mit láttak. Fagylaltat adtak az Asszonynak, de a' mint belé harapott hirtelen ugyan sietett kiköpní.

A minap a Kemény Pepi dolgáról irtam — az olta megváltozott annyiba, hogy kérelmeire meg engedődött az itt való mulatás.

A kedves jó Anyám kezeit alázatosan csókolván fiúi mély tisztelettel maradok

Kedves jó Anyám engedelmes szerető fia

Wesselényi s. k.

9.

Nro. 11.º Béts, Dec. 4-ikén 821.

Tegnap volt szerentsém tisztelni a' kedves Anyám Nov. 24-kéről irt Levelét, evel együtt már minden eddig irtak hiba nélkül a' kezembe jöttek. A' legnagyobb örömmel látom azon betses rendekből a' kedves jó Anyám friss és egészséges voltát — adja a Minden-ható, hogy mint ez, mint minden Leveleim ilyen állapotban találhassák. A mint a' Fechtirozásról méltóztatik kedves jó Anyám irni — abban légyen meg nyugodva — mert óráimat másként osztván el — s' az Anglus nyelvre több időt kellettven határoznom, a' Fechtirozás egészen el maradt. A mi előbbi Leveleibe tenni méltóztatott Kérdéseit illeti, azokra — ugy hiszem — eddig már mind feleltem. Az Utazás dolga még most sints tökéletes bizonyosságba 's nem is fog e' holnapba jönni — azért arról a' még el nem válik nem is fogok többször irni — Mindazon által a' környül-állások most közelebről ugy fordultak, hogy sokkal hihetőbb, hogy *fogunk utazni*, mint hogy nem.

Tegnap kaptam a Diligençon is az *Órát*, a' kis rud-ezüstöt, 's két *ezüst-mente-kötőt* — alázatosan köszönöm fel küldéseket.

Itt most közelebről publicatiok történtek — nagy vigyázatok 's puhatólódzások fojnak a' Carbonárik ellen — a' Policia a' legnagyobb munkásságba vagyon — Mindezeknek okát senki is valósággal nem tudván — mindenféle gyanukra 's vélekedésekre ad okot — némelyek azt hirtelik, hogy Olasz-Tyrolba valami Complot fedeztetett volna fel a Katonaság közt, — azt is akarják tudni, hogy a' minap itt többeket 's azok közt egy Oberstert 's égy Majort titkon expediáltak volna. A Háboruról is nagyon különbözök a' vélekedések — hogy a Muszka és Török közt szinte elkerülhetlen a' bizonyos — de hogy mi ezen dologba mitsoda rollát fogunk játszodni arrol sok féle az opinio — közönségesen ugy látszik, hogy az Udvar a Törökhöz hajlandó — mely a' Csász(ári) familia és sok más Nagy-Uraknak némely szavaiból is szinte bizonyos — Más felől a heilige Allianz 's a' *Nagy Császári* barátság bajoson engedi hinni, hogy a' Muszkáknak ne kellessék segít-

séget adnunk. A Muszkát ezen^{nek} óriási felemelkedésére segíteni ugyan veszedelmes, de bizony nem kevesebbé rossz következtetésű lenne minékünk a mostani környül-állásokba 's a' mi geographiai 's politicalai fekvésünkkel most a' Muszkákkal birokba menni. A Neutralitásról pedig bajosan lehet gondolkozni — 's ha lehetségessé is lenne, azon rossz következtetéseket bizonyosan csak hátráltatni, de el távoztatni bizonyosan nem lenne elégséges. Az erdélyi Gubernium utján jött ide fel a' Moldovai 's Oláh-országi Catholicusoknak és főként a' Missionariusoknak egy instantiája, melybe rettentő üldöztetéseket a' legelevenebb színekkel festik 's oltalmat könyörögnek — az erre teendő feleletet nagyon várják, úgy nézvé, mint egy Baromethrumot, melyből az Udvar gondolatit 's szándékait meglehet itélni — én részemről azt hiszem, hogy semmit sem fog felelni.

Itt oly különös szép idők jártak eddig, hogy tegnap éjjel ámbár nagy eső volt, még is nappal oly meleg lett, hogy a' Thermometer a' Treibhaus melegségénél azaz 20 Gradusnál is felyebbre hágott künn a napon. Ma komor idő van 's esik az eső. Kelemennek ez uttal nem irok mert a' mult postákon annyi kérdést tettem hozzá, hogy győz reá felelni, de köszöntöm, valamint Pöllnitzet 's Intzét is. Egy Kendefinek irt Levelemet ide zárva küldöm azért, mivel nem tudván, hogy melyik postáról szokta Leveleit venni, tartottam az eltévejedéstől. — Mihály Kotsis eljövételünktől fogva mindig meglehetősen viselte magát a' józanságra nézve (mert egyébként reá semmi panasz nem lehet) ámbár egy-néhányszor meg itta magát, de a' minap Széchényi valami távol levő jószágaiba ment, a' hová én nem mentem el, 's Mihály engem közel nem érezvén, az Uton egy-néhányszor meg részegedett 's tegnap előtt estve ide vissza érkezvén tegnap itt is részeg volt 's a' Németeket mind agyon akarta verni. Hogy most ő inkább, mint nállam, annak az egyik oka az, hogy annyira vágyik haza, hogy szinte egészen deserált, a' másik pedig az, hogy Széchényi nagyon fizeti. De ha égszer haza fog kerülni 's egy kevéssé regulába szegődik, újra haszon vehető 's nagyon jó cseléd lesz belőle.

Egy minapi Levelemben úgy jut eszembe, hogy irtam a' Bihar V. Megyei, Rheday Lajos ellen küldött Deputatióknak itt lételet — ez áll a' V. Isdány, az oláh Püspök Wolkán, G. Csáky Sándor, az ifjú Tisza, Domokos Lórintz, Sombori Imre 's többekből. Ők itt minden előre való visitájokat meg tették a' Palatinusnál, Cancellariusnál et. cet., de Audientiát nem kaptak 's a' Császár tegnap a' Cancellarius Koháry által tudokra adatta, hogy a' Mária-Theresia alatt költ tilalom ellen lévén ezen Deputatio fel küldve, azt maga elébe nem botsáthatja, sőt ezen lépésért, főként a' Deputatióba lévő V. Megye tisztjei 's a' püspök meg feddettetnek — hanem a' Rheday ellen való panaszzaik tekintetbe vétetödvén az a' dolog mentől elébb le fog fojni. Hogy kapnak-e Audientiát, vagy nem több napokig függőbe volt, a' Bihariak persze szintén kényesek vele, hogy a' Staats Consiliumnak dolgot adtak, melyen több napokig rágódtak — de én inkább hiszem, hogy csak azért nem dőlt el előbb ez a' kérdés, mert fontosabb dolgok mián nem érkeztek reá.

Kezeit aláz. csókolja

engedelmes fia Wesselényi s. k.

10.

Nro 12o. Béts Dec. 7-kén. 821.

Kedves jó Anyám!

Éppen már a postára küldöttem volt a Nro 11°. Levelemet, midőn kedves Anyámnak 26-ik Nov. irt igen betses Levelét szerentsém volt tisztelni. Nevem Napját méltóztatik jó Anyám köszönteni — fiui háladatosság 's el-érzékenyedés könnyeket vona szemeimből áldott jó kívánságinak olvasására. Igaz, hogy távol töltök el ezen napot egymástól, köszönetem forró csókját nem nyomhattam anyai drága kezeire, de úgy érzem, hogy szívünk soha közelebb egymáshoz nem volt, mint most. Adja a' minden-ható Isten, hogy édes jó Anyámat az egészség, nyugalom 's a' meg elégedés minden napjaiba el válhatatlanul kövesse. Ez minden napi Imádságom, és ez, hogy újra Anyai kegyes karjai közzé vissza siethetvén szeretetét, megelégedését örökké megtarthassam.

Itt az éjjel esett a legelső Hó, de ma esmét nap sütvén el olvadt és szép meleg van.

Széchényi, mivel az Angliába való menetelünk már szinte bizonyos, a' a töllem való Czugját eladta George Károlynak (a' ki a Hessen-Homburgoknál fő Hadnagy) Mihály is Károlyihoz ment. Mint hogy Károlyiék most veszik minden Jöszágaikat Wallensteintől által — tehát mind a' hárman el indultak innen tegnap előtt Jöszágaik fel utazására. George Károlyi mindjárt az akkor vett Czuggal indult el, 's Mihályt magával vitte. Mihály azt mondta Luiginak, hogy midőn Károlyban fognak menni onnan haza kéredzik a' Felesége látogatására. Tenni méltóztatott kérdéseire bátorkodom ezeket felelni: Énni a' legjobb Traiteurökhöz járok n. m. Wittmann, Tarault, 's a' Wildemannhoz. — Magyar Köntöst, mint hogy az utunk még egy kevés kétség alatt van, még nem csináltattam.

Luigi igen nagyon jól viseli magát. Most jobban van, de még curával él. Ujságot most nem irhatok, mert valójában nem is tudok.

Tegnap Nevem Napján minden esmerőseim meglátogattak. Székely Mihály is a' ki különben is gyakran jó hozzám. Magamat kegyességébe ajánlván fiui tisztelettel maradok

holtig tisztelő szerető fia *Wesselényi* s. k.

11.

Nro 13. Béts. Dec. 11-kén. 821.

Kedves lellem jó Anyám!

A minap azt a' lábamat a' melyen a' Nyáron a' Seb volt *égy* *kisség* meg ütöttem, melyre azon a' helyt esmét égy kis Seb lett — a' mely ugyan nem fáj, de gyógyulni nem akart; szükségesnek látván a' jövődöre nézve, ez iránt Consiliumot tartattam, és az Orvosoknak mint azon lábomnak eleitől fogva való eseteit, mint pedig a' másik Térdemnek gyakori ki marulásait el beszéltem és velek azokat meg vizsgáltattam — melyre nekik a' határozások a' lett — „hogy a' mostani sebek bé gyógyítása nagyon könnyü — de ha azon régi seb helyét minden ezen tull történhető casusokra securisálni kívánom és meg akarom tökéletesen erősíteni — ha továbbá a' Térdembe a' gyakori ki marulásokkal meg gyengült inokat előbbi erejekbe vissza akarom

állíttatni — úgy mind a' kettőt szorosabb Cura alá kelletik venni és 2 vagy 3 hétig 's úgy lehet négyig is a' Házba maradni". Ezen végzések ugyan nem igen kellemetes volt, de meggondolván, hogy a' dolog egész jövődöbéli életemre oly szoros égybe kötéssel 's nagy bé fojással leszsz — meg határozottam magamat, hogy Tanácsokat tökéletesen követni fogom, 's magamat mindennek alája vetem. Az Ordináriusom az ifiu Doctor Szóts, a' ki itt igen jó renomméeba vagyon 's a' ki az én curálásomat, a' Consilium végezése szerént, állapotomat a' többivel gyakran közölvén fogja fojtatni. Az orvoslásba a' leg első kezdet a' lágy meleg feredők, a' melyeket a Diannen Badból (a hol minden igen tiszta) a' Házhoz hozatván már el is kezdettem. A Doctorok jót állottak, hogy ha Tanácsokat mindenekbe követni fogom, bizonyoson mint a' sebhely, mint pedig a' Lábam úgy meg fognak erősödni, hogy egész életembe többször velek bajom nem leszsz. Egész Idömet a rajzolás és az Anglus nyelvre szántam hanem egyikre sem fordíthatok annynyi órákat a' mint szeretnék, mert esmerösseim oly jók, hogy nagyon gyakran látogatnak meg, és így alig lehetek egy-két órát egyedül.

Ujságot ez uttal egyebet nem írhatok, hanem hogy itt egy néhány naptól fogva mind esvén, igen nagy sár van.

Bátyám Cserey — Széchényi, Scheineman és Fischer — az öreg Justinus etc. édes Anyámat tisztelik. Kezeit fiui tisztelettel csókolván maradok

hiven tisztelő 's szerető fia *Wesselényi* s. k.

12.

Nro 15. Béts. Dec. 18-kán 821.

Kedves lelkem jó Anyám!

A lábom dolga hála Istennek jól megyen. Seb már csak akkora (így!) mint égy kitsin-lentse-szem — rég bé gyógyult volna, de nem engedték hirtelen való bé bőrozését, mivel úgy a' Seb-hely nagyon gyenge marad — Hanem a Térdemmel való kura nagyon alkalmatlan — mert a' reá tett 's már rajta szintén kövé vált tojás fejéres len-szösz mián telyességgel nem hajthatom — úgy kell ülnöm 's járnom, mint a' szegény B. Domokosnak, de hasznáért 's jövődöbéli securisálásomért akár mi alkalmatlanságot is jó szívvél el tűrök. A mint két utolsó leveléből látom kedves jó Anyám még mindig azon gyanuba vagyon, hogy én leveleit talám nem kapom. Én nagy örömmel és háládatossággal már 8 Levelét vettem még pedig mind elég hamar, p. o. a' 10.-ik Dec. dátáltat 's Zilahról hihetőleg tsak 11.-ik elindultat tegnap, tehát 6 nap alatt.

A Pöllnitz Wechseljét itt ki fizettetem, ebből Luigit kielégítettem, melyről szolló quietantiáját ide zárva küldöm, hogy édes jó Anyám a' fenn marado 60 ft. C. p. magamnak való megtarthatása iránt kegyesen méltóztatik parantsolni, azt fiui háládatossággal veszem — 's instálom kedves jó Anyám, méltóztasson azt szegény Pöllnitznek köszönetem mellett megfizetni, mert ez a' kis váratlan pénz ugyan jól esék nekem.

Örömmel értetem, hogy lelkem jó Anyám szegény Pöllnitzet most inkább szenvedheti, az Ur Isten áldja meg érte — én is esedezem, legyen az ő mindenektől el hagyatott nyomorult fejének védelme. A' mind a' két Levélbe említett némely előbbi kérdéseire úgy hiszem eddig már mind feleltem. Hogy itt, még ki jártam, mitsoda commotiokat

tettem? lovagoltam-e? arról nem irtam, mert a' tanulásaim 's ide amoda való járásaim által mindég úgy el voltam foglalva, hogy a' miolta Czenkről bé jöttünk itt égszer sem ültem Lovon — ámbár, kivált a' Császári Lo-oskolába lovagolni, de többnyire roszsz-dögökön modom elég lett volna.

Kedves jó Anyám bölts jó tanátsait köszönettel tiszteltem.

Bethlen Eleket egész itt létem alatt talán 3-szor láttam. Az öreg Cancelláriusnál nem tsak égszer voltam, 's mihelyt ki járhatok nem fogom elmulatni gyakran udvarlásomat tenni, anynyival is inkább, hogy ő kedves Anyám iránt valaha jóval volt, az én háladatosságom iránta határtalan.

Hogy Bátyám Csereyről már rég nem irtam, annak az az oka, hogy se vele, se társával még semmi változás is nem történt, ő frissen vagyon — a' miolta a' Házba vagyok zárva, minden nap meg látogat. A házassági Planumán munkálkodik 's van reménysége, hogy succedál.

Innen pénz v. Feleség nélkül nem akar le menni. Hogy planuma el süljen, nem olyan lehetetlen, mint a' milyennek látszik — már több lépések vagynak benne téve.

A Széchenyivel való Utazásunk dolga már annyira ért, hogy valami nagyon váratlan dolognak kellenék tsak történni, hogy az meg változhasson — ideje még nints ugyan meghatározva, de azt hiszem Febr. közepén vagy végén leszsz el indulásunk — ezen dologra nézve már most szükséges lévén nékem is a' Passus dolgába lépéseket tennem, holnap fogom az Instantiámat bé adni, „hogy gazdasági Tzélből oeconomiai esmeretek szerzésére Frantzia országba, 's Angliába való utazhatásra adjanak Passust.“ Nem reméllem, hogy akadájokat csinálnának ebbe, annyival is kevesebbé, hogy Széchényi Metternich etc. körül nagyon munkás benne.

Itt égy néhány naptól fogva száraz hideg és nagy szél van, de hó még nem esett.

Ujság semmi sints — a' Török Tsászár halálát nagyon beszélték — de ez a' hir is már elhalgatott.

A mit édes jó Anyám nékem méltóztatik parantsolni én mind scrupulositással igyekszem megfogadni — 's intései tanátsai soha elmémből nem távoznak — azon tiszta fiui buzgóságból, melyből ez foj, származik egy kéréssem kedves Anyámhoz — magába kitsiség — de bé telyesedése annyival inkább fogja bizonyítani a' kedves Anyám irántam való szeretetét — az egész dolog tsak az, hogy méltóztasson kedves jó Anyám nékem meg másolhatatlanul meg ígérni, hogy ez után mindég két viasz gyertyánál fog kötni, írni, olvasni. Az én szemem a' fagygyu gyertyát nem szenvedí, 's két viasz gyertyát kell égetnem — de sokszor eszembe jutván, hogy éppen ebben az órában a' Te jó öreg Anyád, kinek már szemei gyengültek tsak égy fagygyu gyertya mellett ül — megszégyenülve ki oltom viasz gyertyámat — 's a' fagygyu gyertya mellett káprázatom szemeimet — 's nem is leszok ez iránt mind addig a' még egy hiteles ígéletet nem fogok iránta kedves Anyámtól venni.

Kezeit alázatosan csókolván fiui tisztelettel maradok

hiven tisztelő fia *Wesselényi* s. k.

13.

Nro 16.º Béts, Dec. 21.-kén 821.*Kedves jó Anyám!*

A passusért való Instantiám bé adatott Székely Mihály 's a' többek is azt hiszik, hogy bizonyosan nem leszs benne semmi akadáj. Az én finantialis állapotom ebben van: én a' pénzemből mihelyt ide fel jöttem 10,000 frtot (oda értve a Széchényinél volt pénzemet) félre tettem 's az most is intacte meg van, a' hogy lehetett potoltam itt lévő költségeimet — melyek sokkal többek a' mint gondoltam — 's azon 10,000 frthoz el indulásunking akár hogy is nem nyulok. Széchényi az Úton ha kell akár mikor ád a' mennyi kell — nem roszs provisional indulunk el, mert 10,000 aranyra valo Wechseleket hoz magával. Széch(enyi) tiszteli édes Anyámat. Itt a' Török Császár meg öletetéséről való hir újra nagyon el terjedt volt tegnap előtt — tegnap pedig a Spanyol 's a' Frantzia királynak hirdetik meggyilkoltatását — ugyan tsak valami nagy dolognak kellett történni, mert itt a' Staatskanzeleynál szokatlan munkásság és nagy titkolódzás foj. Bár az Isten azon koronás beretvált 's beretvátlan fejeket tsak két vagy három holnapig oltalmazná, mert ha addig történik szentséges személyeknek valami bántodása, ugy bizonyosan semmi sem leszs az Utazásunkbol.

Adja a Mindenható Ur Isten, hogy Kedves jó Anyám ezen közelgető ujj esztendőt egésséggel 's örömmel el érhesse — ohajtom 's reméllem, hogy ámbár egymástol távol lépünk is bé ezen esztendőbe, de együtt fogjuk még égy részét tölteni 's bé végezni meg elégedéssel örömmel 's egésséggel. Magam anyai kegyeibe ajánlott hiv fiui tisztelettel csokolván áldott kezeit maradok

Kedves lelkem jó Anyám hiven szerető 's tisztelő fia

Wesselényi s. k.

P. s. A Lábom hála Istennek sokkal jobban van, de még nem szabad ki járnom.

14.

Nro 18.º Béts, 25-ik Dec. 821.*Kedves lelkem jó Anyám!*

Karátsont is tsak a' Házba zárva kellett töltenem, a' Doctorok a' szobába való kevés fen-járást ugyan meg engedik, de a' ki menelt telyességgel nem. A Lábom már sokkal jobban van — telyességgel nem sántítok rajta. A' seb még bégyógyulva ugyan nints, de szépen gyógyul 's forrad, a' Térdem szem-látomást erőssödik — erre nézve tsináltatok égy anglus rugokkal járó igen derék *bándáscht*, a' mely a' lábomat a' nélkül, hogy a' Járásba vagy akármiféle mozgásba leg kisebbé is akadályoztatna, oly erővel tartja, hogy a' ki marjulás telyes lehetetlen. Itt vagyon égy G. Wenkheim, a' kinek' Térde már annyira volt, hogy telyességgel nem járhatott 's most is ugy van hogy mihelyt azon Bándásch nélkül tsak reá is lép minyárt ki megyen a helyéből, 's aval a Bándáschsal járhat, lovagol, tántzol. Az időm nagyon észrevehetetlenül hamar telik. Báty (igy!) Cserey 's Fischer minden nap — Kornis Misi, Szentgyörgyi, Székely Mihály — Justinus — Széchényiék

— Nemes Ádám 's mások is gyakran látogatnak, az öreg Cancellárius minden héten kétszer láttatja hogy léteimet. — Itt a' napokba kivált tegnap előtt lehet mondani, hogy meleg volt, de az éjjel rettentő szél-vész indult, mely még most is tart. Ujság itt most *hihető* semmi sints a' politicumokról, — égy néhány haszontalan városi ujsággal foglalatoskodik a' Publicum 's avval hogy a' Szent István Tornya anynyira kezdett már hajolni, hogy le szedetése már meg van határozva.

Ezen tull méltóztatik kedves Anyám megengedni, hogy Leveleimet rövidebben leszek kéntelen írni, mert az idő rövidsége miatt az anglus nyelv tanulására oly egész neki fekvéssel vagyok kéntelen magamat szánni, hogy minden időmet elfoglalja — rajzolásra is úgy szólván tsak lopok minden nap egy-két órát. Az Anglus nyelvben égy *Dignom* nevü igen jó született Anglus Mesterem van — Minden nap kétzer jó hozzám, de sokatskába kerül, mert égy-egy óra 3 frt. Hanem már nem hálnék meg legalább éhen vagy szomján Angliába. Azon nyugtató reménységgel 's hiedelemmel, hogy kedves Anyám ezen szent ünnepi napokat jó egészségbe tölti 's az ujj Esztendőt örömmel éri el, az Égektől ezt kérvén holtig maradok

hiven tisztelő szerető fia *Wesselényi* s. k.

P. S. Már éppen küldeni akarván ezen Levelem a' Postára, midőn a' kedves jó Anyám 17.-ik X.-br. írni méltóztatott leveleit szerentsém vala tisztelni. A Nachtzeug a' napokba itt leszsz — Isten tudja, hogy adhatom el. A gyűrük iránt ugy emlékszem, hogy már régetske tudósítottam volt kedves Anyámat, 's megirtam, hogy a nagyobb Solitairt sok fáradságom után nagy bajjal adtam el 600 fl. ezüst pénzen. A' más Solitairért a' melyet ugy tudom 150 aranyon vettünk volt senki sem akar többet adni 200 frt. C. p. a' betsü árra 300 ft. C. p. — A 100 aranyos szép Antiquemért tsak 20 aranyat akarnak adni. Kapt. Horváthnak irt válaszomat bátorkodom ide zárni. Én néki még régen 80 aranyon a' Batalladort oda engedtem, azért most ujra kérvén, de tsak 600 frtot igérvén, 800 fton oda engedém néki, ámbár a' más számára szabott árra a' Batalladornak 150 arany. A' Favoritnak is kérdé árrát — ezt 100 aranyra határoztam néki is. Mihály kotsis hogy hozzánk vissza jő-é vagy nem, magam sem tudom, mert a' vásár 's el indulás hamar esvén én Mihályal nem beszélhettem.

15.

Nro 20.º Béts, Jan. 1-én. — 822.

Édes kedves jó Anyám!

Legelső írásom ebben az esztendőben kedves jó Anyám tiszteletere megy, adja Isten, hogy mind ez, mind ebben az Esztendőben irando minden Leveleim örökké kivánt jó egészségbe találhassák lelkem Anyámat. — Én az Ujj esztendőt tsak a' szobába töltöm — annyiba éppen nem bánom hogy legalább az unalmas Ujj-esztendei gratulálni való járástól ment vagyok 's Billetteim el küldözésével meg értem. A' Lábomon a' Seb' már szinte egészszen bé gyógyult 's égy néhány nap alatt egészen bé forr. A' Passusért való Instantiám a' Cancellárián referátatott és a' legjobb ajánlás mellett fel küldetett a' kérésem a' Status Cancelláriára, ott is el vagynak a' dolognak Utyai járva 's nem reméllem,

hogy leg kissebb akadáj is adja magát elé. A' mostani planumunk az, hogy innen per München, Strassburg, Párisba menyünk, onnan Calais-n által Angliába. Széchényi magának, azon felyül Hunyadynak, a' Bátya Széchényi Pálnak 's Botyány Battistnak a' kik magok részokról is pénzt adtak több Mén-lovakat 's kantzákat akarván vásárolni — minek utánna ezeket égybe fogjuk szedni, azt hiszem hogy a lovak transport-jával egygyütt a' Nederland felé fogunk vissza jönni. A' Lovakat tsak addig lehetővén transportálni még az idők el nem hidegülnek, tehát legfelyebb Octoberbe itt kell a' Lovakkal lennünk — következésképpen még az idén égygyütt fogok kedves jó Anyámmal szüretelni. Itt igen tsudálatos idők járnak — ma egész tavaszi nap volt — a' práder teli Sétálókkal. Az Eszterházyné nagyobbik leánya Hertz. Rospoliné Romába gyermekágyba meghalt. Az öreg gubernátor súlyos betegségéről jött tudósításra, Bánffy George tegnap innen sietve le ment. Bátorkodom ide tenni, hogy Kelement, Pöllnitzet, 's Intzét köszönetem. Magam anyai kegyességébe ajánlott alázatos kézcsókolásom mellett fiui tisztelettel maradok

engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

16.

Nro 23. Béts, 11-ik Jan. — 822.

Kedves lelkem jó Anyám!

Éppen tsak két rendet irhatok ez uttal ; mert ma voltam legelőbb ki a' Házból, 's egész most estve 9 óráig Széchényinél valék a' hol ma gyűlés volt a' Peston erigálandó vers-futás dolgába 's Szép Társaság volt egygyütt. A' Posta minyárt bé záródik, 's ne hogy nem írásomat kedves Anyám betegségem következésének magyarázza, nem akartam el mulatni leg alább e' két szóval kedves jó Anyámat tisztelni 's magamat kegyességébe zárva kezeit alázatosan csokolni maradván

Kedves jó Anyám

engedelmes fia *Wesselényi Miklós* s. k.

17.

Nro 24.º Béts, Jan. 18.-kán. — 822.

Kedves lelkem jó Anyám!

Én hála Istennek frissen vagyok — tsak hogy ezekbe a' kedvetlen időkbe nem igen szabad ki járnom. Az anglus nyelv tanulása foj, már beszélek egy keveset, legalább nem könnyen tudnának el adni, 's ha nem is jól, de tsak tudom már magamat explicálni, — nem sok a' mit tudok, de ezt a' keveset is Angliába menvén nem adnám ezerekért. A' rajzolás is fojtatom, de nem sok időt fordíthatok reá. — Fischer egy valóságos betsületes derék Ember, — nagyon sok barátsággal nagyon hozzám. Ujságot semmit is nem irhatok, — nem történik semmi meritális 's a' mi történik valahol arról nem igen lehet tudni. A Publicum kedvéért, hogy még is legyen mit beszéljenek némelykor égy-égy bolond fel akasztja magát, ablakon szökik ki, főbe lövi magát vagy a' Dunába ugrik — mint tegnap is kettő. Bátyám Cserey tiszteli kedves jó Anyámat. Kezeit alázatosan csokolván fiui tisztelettel maradok

Kedves jó Anyám

híven tisztelő szerető fia *Wesselényi* s. k.

18.

Nro 26.º Béts, Jan. 22.-kén. 822.*Kedves lelkem jó Anyám!*

A legnagyobb örömmel értem a 7.-ik Jan. irt betses Leveléből egészségbe való létét. Én is hála Istennek igen frissen vagyok, tsak hogy a ki járás, az idők nagyon nedvesek lévén, nem igen szabad. Széchényi mikor itthon eszik, a' mi égy héten kétszer-háromszor történik, többnyire nálla eszem. Örökké igen válogatott Társaság vagyok. Pesten létembe ott valo mulatásom oly rövid volt, hogy Proc. Kubinyival nem találkozhattam — hanem a Napokba fogok neki irni. Itt most nagyon beszéllek, hogy mentől előbb M.-országon Diaeta fog lenni.

Egy bizodalmas Instantiám van kedves jó Anyámhoz: Nagyon szükségesnek 's illendőnek is látom, hogy már 25 Esztendő koromba adósságainkra nézve tisztába legyek, 's ne kéntelenítődjem tovább magamat az iránt kétségekkel gyötörni vagy Illusiokkal ketsegtetni. Én meg volta képpen azt sem tudom hogy mennyi az adósságunk? hogy kiknek vagyunk adósok? Annyival kevesebbé hogy mindegyik adósság melyik adósság melyik esztendőbeli? Édes Anyám méltoztatott egyszer nekem az Adósságoknak égy Lajstromát dictálni, de ez tsak circiter valo, de hibás is mert p. o. Töttesnek valo adósságunk 4000 frtra van benne fei téve, 's az Őszszel nálla lévén tsudálkozva kelle nálla látnom, hogy 10000 fttal tartozunk neki. Én már egy-néhány versen irtam Kelemennek, hogy ezen adósságok dolgáról instáljon kedves Anyámtól világosítást, 's küldjen nekem égy világos 's pontos Laistromot, — nem tudom ő szollott é kedves Anyámnak vagy nem? de én még semmit se kaptam. Instállom méltoztasson kedves jó Anyám Kelemennek egy Consectust készíteini, melybe egy Positio is se ki hagyva, se el mellözve vagy kissebbitve ne légyen, — melyből világoson ki tessék, hogy mind egyik adósság mikori és az Interesseik meddig vagynak vagy miolta nintsenek meg lizetve. Ezen kérésemnek telyesítéséből a' kedves Jó Anyám hozzám valo gratiaját háládatosan fogom megésmérni, — 's ez által az a' költsönös bizodalom fog tápláltatni, mely egyedül valo elementuma a' fiúi hiv tiszteletnek 's szerezetnek, melynek leg forróbb érzésével csókolván kezeit maradok

kedves lelkem jó Anyám engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

P. S. Széchényi, Batyáni, Cserey — Scheinemann — Fischer et. et. et. kedves jó Anyámat tisztelik.

19.

Nro 27.º Béts, 24.-ik Jan. — 822.*Kedves Jó Anyám!*

Itt oly tsudálatos idők járnak, hogy a' mái nap melegségére 's szépségére nézve Aprilisbe is bé illett volna. Holnap nagygyűlésünk leszsz ujra, sok nagy bolond Urak fognak meg jelenni 's az után itt ebédelni. Grasalkovits, 2 Pálfy, Battist 's Vintze Batyáni, Eszterházi Vintzentz, Eszterházi Miska, Eszterházi Károly, Wentz Lichtensteni, Linyofszky, Tettenborn s. a. t. itt fognak lenni. Reméllem jól fogok holnap is mint a' mult gyűléskor magamba nevetetni — ugy látszik

's ki tetik ezekből az Emberekből, hogy életekbe nagyon kevés sesioba voltak. Nagy Pali is köztünk van 's ehez a' Tárgyhoz is derekasan szoll. Az Anglus nyelv tanulásán egész erőmből dolgozok — sokan a' kik életekbe soha semmihez is se nem tudtak, se nem mertek fogni, tsudálkoznak, hogy ilyen rövid idő alatt mennyire mentem. Minden megyen tsak akarát' s maga elszánás legyen. Az igaz hogy az ülést nem restellem, — ma nem sokat tettem mert tsak két órát dolgoztam, de tegnap tizen egy órát tanultam. Kegyes kezeit alázatosan isokolván fiúi tisztelettel maradok

Kedves jó Anyám!

engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

P. s. A Kelemenőtől köszönettel vett 600 ftrol szolo obligatoriájával Csákynek még nem procedálhattam, mert szegény Csáky nagyon beteg volt, de már fel támbáskodott, 's ma volt nállam, de mint reconvalescensnek nem akartam ezt a' keserű pilulát bé adni szegénynek.

20.

Nro 28.º Béts, Jan. 29-kén. — 822.

Kedves jó Anyám!

Éppen ma jöve le a' Császártól a' Cancelláriához az én Utazásra valo szabadságom. A' mult pénteken meg esék a' vers-futás iránt valo nagy sessionk, melyen 's az után itt ebéden jelen voltak: Trantmansdorff, Hardeck, Ferd. Pálffy, Vintz. 's Bapt. Batyány, Vintz. Carl. 's Miska Eszterházi, Tettenborn, Linyofsky, Károlyiék, Fechtig, Brudern, Nagy Pali et. cet. A Pferdezucht Vereinnak 's azon kívül a' Versfutásnak főbb törvényei meg álitodtak — azoknak bővebb ki dolgozások — közre valo botsátások 's a' Cancellária által a' Császárnak valo felküldésekre egy Comissio rendeltetett, melynek én is egyik érdemetlen Tagja vagyok. A Fársáng itt igen vigan foj, én részemről tsak a' Dictionarium 's Grammaticáimmal tántzolgatok. Egésségem hálá Istennek jó vagyon. Idő itt igen roszz jár, eső, hó minden égyütt. Kezeit hiv tisztelettel csokolván maradok

Kedves jó Anyám

tisztelő szerető fia *Wesselényi* s. k.

21.

Nro 29. Béts, Feb. 1-ső Napjain. — 822.

Kedves Ielkem jó Anyám!

Éppen most jövek fel Széchenyitől, a' hol egy falka titulus nélkül valo gazdag Anglussal 's égy. néhány félig ruínált magyar gavalral oly ebédet evék, hogy Lucullus is meg nyalná utánna a' száját. Tegnap is Széchenyinél ebédeltem s' a' kedves jó Anyám egészségéért ittunk, Széch. szivesen tiszteli édes Anyámat, ezt minden levelemben meg hagyta, hogy tegyen, de én bizony gyakran el felejttem, méltotasson kedves Anyám mindenkor oda érteni. Ma tettem a Cancelláriusnál Székely M., Eszterházi, Nemes 's a' többinél visitáimat. — Ezen minutumba vevém a' Kelemen Levelét de dato 21-ik Jan. de már késő lévén, a' jövő Postáig neki nem valoszolhatok — félek, hogy ez a'

Levelem is el maradt már a' mái Postárol. Kezeit alázatosan csokolván fiúi tisztelettel maradok

Kedves jó Anyám

engedelmes fia *Wesselényi Miklós* s. k.

22.

Nro 30.º Béts, Febr. 4.-kén. — 822.

Kedves jó Anyám!

A mult Postán irt levelem azt hiszem akkorrol el maradt 's tsak most megyen. Én hálá Istennek jól és frissen vagyok. Idők itt igen szépek járnak. Áprilisba se kell melegebb — a' prader tojongásig tele van. A Fársáng oly vigan foj a mint hallom, hogy az itt valo lakosok rég nem emlékeznek vigabbra. Ezen szép napokban már többetskét szabad ki járnom. Ma Széchényi Pállal egy ide érkezett numidai ménlovat néztünk meg, oly rossz dög, hogy ha fizetnének is érte nem hágattatnék vele. Holnap megyek esmét Fechtiggel a' 8 arabs Ménlovait nézni, melyek közül egy sints 1500 arany aloll, de ezek közül is tsak kettő van, a' melyel *lehetne* hágattatni. Éppen ma a' Praderbe invitált Trautmansdorf holnapra a' Tsász. Reitsuhlba a' hol az itt lévő Mecklenburgi Hertzeg is jelen leszen, tsudáalom, hogy nem szégyellik a' rossz dögöket producálni. Nem rég Olaszországba a' Császári Chevaux-legerek obersterét Gudenhofent a' ki a Pápa-birodalmába a' Tolvajok el-fogására volt ki küldve, a' Tolvajok elfogták, de nem sokára újra elbotsátották. Itt azt beszélük, hogy Rudnay nagy orrot kapott, mert az llyriának magyar országhoz való vissza kaptsolásáról minek előtte az officialiter közönségessé tétetett volna ő aval ditsekedett sokaknak, hogy az az ő munkája 's Magyar ország neki köszönheti, — ezt a Császár meg hallván nagyon meg haragudott, s' a' vissza kaptsolásra való resolutionak Subscriptióját továbbra halasztotta. Az öreg Hertzeg Albert halálát minden órán várják. Kezeit tisztelettel csokolván maradok

Kedves jó Anyám

hiven tisztelő engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

23.

Nro 31.º Béts, Febr. 12.-kén. — 822.

Kedves jó Anyám!

Tegnap előtt dél után 4 orakkor hala meg az öreg Hertzeg Albert. Tegnap előtt a Császár születése napján nagy parádé volt, főként a Fő-lovász Mester Ein zugja igen pompás volt. Én Kubinyinak Pestre irtam. Válaszszát idezárva küldöm ezen Wesselényi Istvánnak szollo petsétetlen Levéllel égygyütt, instálom kedves Anyám méltóztasson meg olvasván Wesselényi Istvánnak bé petsételvén el küldeni. Ezen Levélből méltóztatik kedves jó Anyám látni, hogy mely szégyenünkre heverték mind azon perek dolgai eddig, 's hogy Kubinyi a' fizetése hátra maradásáról mint panaszol 's hogy tavaszra mit kíván. A Wesselényi Istvánnak irt levelemből méltóztasson kedves Anyám bővebben meg látni gondolatimat e dologra nézve. El indulásunk napját ez uttal sem irhatom bizonyoson, Széchényi valami dolgai igazításáért le futott Pestre 's holnapra várom. Csákytol a' 600 ftot tegnap

hiba nélkül meg kaptam. Itt száraz hó nélkül valo de igen szép 's hideg idők járnak. Meg vallom nehéz már a' Levegő nekem itt Bétsbe, alig várom, hogy már a' Granitzon tull legyenek. Kezeit alázatosan csokolván fiúi tisztelettel maradok

Kedves jó Anyám

engedelmes fia *Wesselényi Miklós* s. k.

24.

Nro 33°. Béts, 15-ik Febr. 822.

Kedves jó Anyám!

A mult Postáról el késtem Leveleimmel 's éppen bé zárták midőn oda küldöttem. Ez uttal mennek azok is. Széchenyi az éjjel meg érkezett. Reméllem egy hét alatt el indulunk. Hogy merre megyünk — a' Leveleket hová méltóztassanak adressálni 's külömben is Utazásunkrol valo planumunkat tsak a jövő Postán reméllem, hogy bővebben meg írhatom. Kezeit alázatosan csokolván fiúi tisztelettel maradok

Kedves jó Anyám

engedelmes tisztelő fia *Wesselényi* s. k.

P. S. Az öreg Cancellarius kedves Anyámat különösen tiszteli, nem külömben Székely Mihály is. Székely hozzám igen barátságosan viseli magát 's már sok izben kért, hogy ha nékem, vagy édes Anyámnak az én távol létembe valami dolga vagy Comissioja légyen azt bizzuk reá. Széchenyi, Nemes, Eszterháziné et. cet. tisztelik édes Anyámat.

25.

Nro 34°. Bétsbe, Febr. 18-kán. — 822.

Kedves lelkem jó Anyám!

Ma volt szerentsém a' kedves jó Anyám a' mint gondolom ezen holnap 4-kén irott Levelét. Az Utazásunkra nézve minden akadályok el vagynak hártva, 's reméllem, hogy még ebben a' holnapba el fogunk indulni. Magyar Köntöst nem tsináltattam 's nem is fogok tsináltatni mert sokba is kerül, 's egyébb hasznát nem is tudnám venni, hanem hogy Udvaroknál jelenve meg Koronás főket láthassak, e' pedig reám nézve oly kitsiny haszon, hogy a' nagy költséget meg nem érdemli. A Deligenceon a' pénz még meg nem érkezett. Kedves jó Anyám azt méltóztatik említeni, hogy kaptam é a' *számadásait*; édes Anyám meg vallom ez a' ki tétel fáj nekem, sokkal nagyobb tisztelettel 's alázatos függéssel vagyok én kedves jó Anyámhoz 's felettem valo Jussát 's hatalmát sokkal méjjebb fiúi engedelmességgel esmérem hogy sem az édes jó Anyám nekem való *számadásáról* tsak gondolkodni is ne borzadnék. Igen is vettem a' leg alázatosabb köszönettel mind azon Conspetusokat, melyeket édes jó Anyám velem közleni kegyesen méltóztatott. Dr. Fazékas kívánsága szerint végére fogok azon könyvnek járni 's ötet arrol tudositani. — A Nro 32° Levelembe 's a' Wesselényi Istvánében a' mit a Magyar országi perek iránt irtam, az iránt instálom kedves jó Anyám méltóztásson Wesselényi Farkassal s a többivel értekezödni s Kubinyit a szerént tudositani. — Kezeit alázatosan csokolván fiúi hiv tisztelettel maradok

Kedves lelkem jó Anyám

engedelmes fia *Wesselényi* s. k.

26.

Béts, 26.-ik Febr. 22. — Nro 35.

Kedves Ielkem jó Anyám!

Febr. 15.-kén irt Levelit tegnap estve tiszteltem. A' leg nagyobb örömmel látom abból egészségbe való létét Kedves jó Anyámnak. Wesselényi Farkas iránt igen sajnálva értem kedves Anyámnak kedvetlen ítéletét. Hogy miért ne hidgyek én neki okát által nem látom. Hozzám örökké jó szívvvel s indulattal viselte magát, semmit sem tapasztaltam mi elegendő, s helyes okot adna arra, hogy benne bizalmatlankodjam, vagy Characteréről egy sértő 's terhes ítéletet hozzak. A meddig pedig valakinek rosszszaságáról meg nem vagyok győződve, addig tartozom jónak tartani. — A Világ kofáskodó része eddig is hibáztatva jegyezte meg azt, hogy Kedves Anyám a Wesselényiekkal nem a legjobb harmoniába volt, 's azt hozta ki abból, hogy Kedves Anyám nem állhatja őket. Hiszen ugy is az egész Familia tsak háromból áll rajtam kívül, instálom kedves jó Anyám méltóztasson hibájakat elnézni 's főként a mig oda leszek róllok jó ítélettel lenni. — Indulásunk 1a Mart. leszsz. Egy szekérbe megyünk főként a' költség kevesítése kedvéért, még pedig a Commodityért egy igen jó Bastardba. Luigiet nem viszem magammal, mert igen nagyon költséges lenne, ugy minden közös költségeinket felét kellenék fizetnem, mivel abban az esetben két szekérral kellenék mennünk, így pedig tsak harmad része esik reám. Angliába a' hol érte az ott való szokás szerént még egy szobával többet kellene tartanom, s a hol az élet oly rettentő sokba kerül, még egyszer többbe kerülne mulatásom, ha ötet magammal vinném. A' mi pedig a Commodityt illeti, kedves jó Anyám méltóztatik tudni, hogy én magamat ugy szoktattam, hogy más nélkül is meg tudjak élni, különben pedig a Széchenyi kammerdienere hozzám oly ragaszkodással van, 's benne ugy bizhatom, hogy a magaméba se jobban. Szegény Luigienak tegnapig semmit sem szóllottam volt hogy töllem el fog maradni, nagyon elszomorodott erre a hirre. Becsületesebb 's hűségesebb cseléd nállánál nem lehet, meg vagyok győződve, hogy értem a' tűzbe is bele menne, én ötet el indulásunk után mindjárt holmi apro portékáimmal egygyüt le fogom küldeni, ugyan instálom kedves jó Anyám méltóztasson ötet Gratiájába fogadni, a' szokott hivatalán kívül is sok holmire aplicálhatja ötet kedves Anyám, mert ügyes ember. — Utamból a' még Párisba érkezem kétszer fogok csak kedves Anyámnak bizonyosan írni t. i. égszer Münchenből égszer pedig Strassburgból. — A Királyi Tábláról írni méltóztatott anecdotá a' maga nemébe ugyan derék. Hatfaluditól szellemessége mian kedves Anyám tartani láttatik, ő, az bizonyos hogy szeles, de betsületes ember 's hozzánk jó szívvvel viseltetik. Ezennel irok neki 's meg vagyok győződve, hogy ha nem fog ingereltetni, semmi erőszakosságot is nem fog tenni. A nékem irandó Leveleknek adressek ez: A' Monsieur le Baron Wesselényi p. Wien

à Paris

à l'ambassade autrichienne.

Kezeit alázatosan csókolom fiui hiv tisztelettel maradok
engedelmes szerető fia *Wesselényi Miklós* s. k.

Papp Károly.